

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Діагностика бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.030601 «Менеджмент» спеціалізації «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є кількісна характеристика та якісна ідентифікація стану бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу «Діагностика бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності» базується на загальних знаннях економічної теорії та управління і взаємопов'язане з такими дисциплінами: «Основи економічної теорії» (знання основних економічних законів щодо вибору способу використання обмежених виробничих ресурсів (землі, праці, обладнання, технічних знань) для виготовлення різних товарів і розподілу їх між різними членами суспільства); «Мікроекономіка» (володіння знаннями щодо поведінки на ринку економічних суб'єктів, які прагнуть вигоди, оптимально використовуючи обмежені ресурси альтернативного застосування); «Макроекономіка» (знання механізмів функціонування національної економіки на основі поєднання ринкового саморегулювання та державного впливу на економічні процеси); «Розміщення продуктивних сил» (знання законів, закономірностей, принципів і факторів просторової (територіальної) організації продуктивних сил, їхнє сучасне і перспективне розміщення); «Основи менеджменту» (знання загальних закономірностей, принципів формування, функціонування та розвитку системи управління організацією); «Правознавство» (знання основних теоретичних та законодавчих положень у сфері правознавства, а також змісту основних нормативно-правових актів різних галузей права); «Економіка підприємства» (знання методів і способів раціонального поєднання і ефективного використання всіх елементів виробничого процесу на рівні підприємства).

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Діагностика як інструмент забезпечення ефективного функціонування і розвитку підприємства в конкурентному середовищі.
2. Діагностика потенціалу підприємства та оцінка його стану.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Діагностика бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності» є засвоєння студентами знань про використання методичного апарату та інструментарію економічної діагностики для визначення стану бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Діагностика бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності» є опанування майбутніми фахівцями навичок економічної діагностики стану бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності для забезпечення ефективного управління підприємством.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- економічний зміст та види діагностики бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності;
- структуру аналізу та послідовність його здійснення;
- методологічні аспекти діагностики;
- методику проведення аналізу фінансового стану підприємства;
- основні показники ефективності діяльності підприємства і методи її оцінки;
- методику аналізу ризиків;

вміти:

- використовувати методи, що засновані на кількісній оцінці стану бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності: зіставлення, порівняння, індексний, факторний аналіз;
- визначати профіль галузі; оцінювати перспективи розвитку галузі;
- визначати конкурентний статус підприємства;
- ефективно застосовувати методичний апарат та інструментарій економічної діагностики бізнес-процесів у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

«Діагностика як інструмент забезпечення ефективного функціонування і розвитку підприємства в конкурентному середовищі»

Тема 1. Предмет і завдання дисципліни

Діагностика бізнес-процесів: її сутність, класифікація за ознаками. Підприємство (виробничо-економічна система) як об'єкт діагностики. Діагностика як спосіб розпізнавання стану виробничо-економічної системи за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур і виявлення в них слабких ланок і «вузьких місць». Взаємозв'язок економічної діагностики з іншими функціями управління. Класифікація типів і видів економічної діагностики за різними ознаками, їх характеристика.

Інструментарій діагностики бізнес-процесів. Порядок проведення діагностичного дослідження (за етапами). Методи: кількісної оцінки (порівняння, зіставлення та ін.); економіко-математичні, якісної оцінки (експертні, причинно-наслідкові), спеціальні (моніторинг, SWOT-аналіз, бенчмаркінг та ін.) і засоби діагностики (дерева цілей, робіт, проблем, змішане).

Предмет і задачі навчальної дисципліни. Предмет навчальної дисципліни, методологічні особливості її викладання. Мета, задачі та зміст дисципліни. Зв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 2. Особливості зовнішньоекономічної діяльності як бізнес-процесу

Сутність бізнес-процесу у зовнішньоекономічній діяльності. Підготовчий, основний та заключний етапи бізнес-процесу у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Зовнішньоекономічні операції, зовнішньоекономічні угоди, зовнішньоекономічні договори, зовнішньоекономічні контракти.

Тема 3. Підготовчий етап бізнес-процесу у зовнішньоекономічній діяльності

Підготовка зовнішньоекономічних операцій. Маркетингове дослідження зовнішнього ринку (за схемою М. Портера). Пошук, вибір та встановлення контакту із закордонним партнером. Аналіз та проробка конкурентних матеріалів, складання конкурентного листа, розрахунок експортних-імпортних цін. Базисні умови поставки. Техніко-економічне обґрунтування зовнішньоекономічних операцій. Підготовка проекту контракту.

Тема 4. Основний та заключний етапи бізнес-процесу зовнішньоекономічної діяльності

Основний етап бізнес-процесу зовнішньоекономічної діяльності. Укладання зовнішньоекономічних контрактів. Проведення попередніх переговорів. Складання протоколу про наміри та попереднього контракту. Складання та підписання зовнішньоекономічного контракту. Організація контролю, виконання та припинення зовнішньоекономічного контракту. Виконання контрактних зобов'язань. Контроль за виконанням контрактних зобов'язань. Розгляд можливих претензій та рекламацій з експорту і подання з імпорту. Спроби та порядок припинення зовнішньоторговельних контрактів.

Тема 5. Діагностика конкурентного середовища підприємства

Методичні особливості проведення діагностики галузі. Зміст та інформаційна база дослідження. Первинна та вторинна інформація. Алгоритм проведення дослідження за методикою М. Портера. Порядок проведення діагностики. Визначення профілю галузі.

Діагностика сил конкуренції. Основні сили конкуренції за М. Портером. Оцінка інтенсивності суперництва на «центральному рингу»; чинники інтенсивності. Потенційні конкуренти, аналіз імовірності входження в галузь. Економічні можливості постачальників ресурсів і покупців (споживачів) продукції галузі.

Оцінка конкурентних позицій підприємств – основних суперників. Карта стратегічних груп як основний діагностичний спосіб визначення конкурентних позицій суперників. Вибір стратегічних змінних. Оцінка результатів побудови. Аналіз найближчих конкурентів; майбутні цілі й поточна стратегія, припущення і можливості.

Оцінка перспектив розвитку галузі. Виділення провідних чинників успіху в галузі, їх оцінка. Чинники, що ґрунтуються на науково-технічних перевагах, організації виробництва, маркетингових нововведеннях.

Узагальнення отриманих результатів за попередніми етапами. Оцінка перспектив розвитку галузі. Аналіз можливостей структурних трансформацій.

Тема 6. Діагностика конкурентоспроможності підприємства

Конкурентоспроможність підприємства: сутність, проблеми визначення й оцінки. Поняття конкурентоспроможності підприємства. Еволюція поглядів щодо джерел конкурентних переваг. Оцінка конкурентоспроможності підприємства за М. Портером. Ринкова конкурентоспроможність.

Конкурентний статус підприємства, його оцінка. Конкурентний статус у визначенні І. Ансоффа, методичні аспекти обчислення його рівня. Межі значень показника КСП. Взаємозалежність конкурентних переваг і конкурентного статусу підприємства.

SWOT-аналіз підприємства. Загальна оцінка методичного підходу. Перелік і характеристика чинників, що визначають сильні та слабкі сторони підприємства, можливості й загрози.

Порівняльна діагностика конкурентоспроможності підприємств-суперників. Методичні підходи до порівняння суперників, використання провідних чинників успіху в галузі. Процедура оцінки. Особливості оцінки вагомості чинників. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності: переваги й недоліки.

Тема 7. Оцінка конкурентоспроможності продукції

Конкурентоспроможність продукції: сутність і особливості оцінки. Основні аспекти визначення конкурентоспроможності продукту: корисність, ціна споживання та здатність пропозиції. Особливості оцінки конкурентоспроможності продукції порівняно з конкурентоспроможністю підприємства. Інформаційна база оцінки.

Процедура оцінки конкурентоспроможності промислової продукції. Основні етапи оцінки, завдання кожного з них. Особливості вибору аналогів та базових зразків. Склад ціни споживання. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності виробу.

Характеристика поширених методичних підходів, що використовуються для сільськогосподарської техніки, побутових приладів тощо.

Зведена оцінка конкурентоспроможності продукції і конкурентоспроможності підприємства. Експертний вибір відмітних ознак виробу та їх оцінка. Особливості визначення рангів та зважених оцінок. Обчислення загальних показників та їх аналіз.

Змістовий модуль 2.

«Діагностика потенціалу підприємства та оцінка його стану»

Тема 1. Діагностика потенціалу підприємства

Методичні підходи до оцінки потенціалу підприємства. Оцінка потенціалу підприємства за окремими різновидами ресурсів (трудовий, капітальний, інформаційний, науковий) та їх поєднань у техніко-технологічних системах виробництва продукції. Статичний та динамічний підходи до оцінки потенціалу економічної організації. Метод кращих показників для оцінки наукових інновацій і нововведень.

Гнучкість виробничої системи та її діагностика. Поняття гнучкості виробничої системи та її залежність від ступеня мінливості технології. Стабільна, продуктивна і мінлива технології та їх взаємозв'язок з різноманітністю продукції. Оцінка рівня різноманітності продукції як база визначення гнучкості. Склад затрат для оцінки гнучкості. Кількісні параметри показника гнучкості.

Оцінка техніко-організаційного рівня стабільного виробництва. Методичні підходи до оцінки ТОР, склад показників, методи обчислення і оцінки. Показники, що характеризують рівень продукції, рівень технології, механізації і автоматизації праці, управління, процедура діагностики. Вітчизняний досвід оцінки ТОР, раціональні межі його використання.

Тема 2. Оцінка вартості підприємства як цілісного майнового комплексу

Підприємство як майновий комплекс. Статична і динамічна концепції підприємства та їх відображення у методичних підходах до оцінки майна. Затратна оцінка майна. Ціна майна, що «входить» у баланс і «виходить» з балансу. Фізичне, функціональне, технологічне і економічне старіння майна і врахування його зношеності у відновній оцінці. Ліквідаційна оцінка майна підприємства-банкрута.

Справжня економічна вартість підприємства як цілісного майнового комплексу. Проблема ринкової оцінки майна та її розв'язання в сучасній економіці. Задачі оцінки: фіскальна, захисту прав власності. Основні методичні підходи до ринкової оцінки підприємства як цілісного майнового комплексу, що приносить дохід; їх загальна характеристика.

«Дохідні» методи оцінки майна. Метод капіталізації доходу, сфера його раціонального використання. Показники чистого прибутку й грошового потоку як основа оцінки. Проблеми використання методу: визначення чистого доходу й вибір ставки дисконтування.

Метод дисконтування майбутнього доходу. Проблеми прогнозування грошових потоків, їх розв'язання. Модель CAPM і обчислення ставки дисконтування. Ринкові порівняння і аналогова оцінка підприємства.

Гудвіл і його оцінка. Поняття гудвілу і методичні підходи до його оцінки. Метод надлишкових прибутків як сукупна оцінка активів. Метод роялті для оцінки нематеріальних активів. Оцінка активів, по яких немає сформованого ринку, – метод створення.

Тема 3. Управлінська діагностика

Сутність управлінської діагностики та організація її проведення. Управлінська діагностика як особлива дослідницька діяльність. Своєрідність проведення діагностики й можливостей використання попередніх результатів. Систематизація інформації для дослідження.

Діагностика структури управління та якості управлінських рішень. Ознайомлення з формальною організаційною структурою, визначення її типу. Оцінка відповідності оргструктури стратегії підприємства. Оцінка параметрів: гнучкості, надійності, оперативності, якості рішень.

Оцінка зв'язків підприємства із зовнішнім середовищем. Основні контрагенти підприємства, оцінка взаємозв'язків. Діагностика зовнішнього середовища підприємства. Аналіз зв'язків з органами місцевої влади і самоврядування. Екологічні чинники, оцінка їх впливу.

Оцінка загальних результатів діяльності підприємства. Критерії і показники, що використовуються для загальної діагностики системи менеджменту підприємства. Загальна ефективність діяльності як ступінь досягнення цілей. Інформаційні технології та оцінка ефективності їх використання.

Тема 4. Фінансова діагностика

Основні моделі фінансової діагностики, їх характеристика. Дескриптивні, предикативні і нормативні моделі фінансової діагностики, їх сутність, особливості і сфера використання. Методичні проблеми дескриптивних моделей. Побудова системи аналітичних коефіцієнтів, методика їх обчислення і способи оцінки. Предикативні моделі у прогнозуванні майбутнього фінансового стану.

Система показників фінансового стану підприємства. Діагностика за показниками ліквідності, фінансової стійкості, обіговості, рентабельності. Використання програмних комп'ютерних продуктів для оцінки фінансового стану підприємства. Життєвий цикл підприємства і тенденції у значеннях певних груп показників фінансового стану.

Інтегрована оцінка фінансового стану підприємства. Процедури синтезування одиничних та групових показників, способи їх оцінки. Різноманітність підходів до оцінки фінансового стану з урахуванням специфіки замовника. Використання середньозважених величин з урахуванням їх значимості. Алгоритм порівняльної оцінки результатів фінансово-господарської діяльності підприємства (за А. Шереметом), його переваги і недоліки.

Тема 5. Діагностика економічної безпеки підприємства

Економічна безпека підприємства: сутність, основи оцінки. Поняття економічної безпеки підприємства. Конкретизація поняття безпеки за різними ознаками. Економічна безпека підприємства як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів. Функціональні складові економічної безпеки: фінансова, техніко-технологічна, інформаційна та інші.

Методичний апарат діагностування економічної безпеки. Прямі та непрямі ознаки порушення підприємством зони безпеки. Ідентифікація поточної зони функціонування підприємства. Методи оцінки економічної безпеки за результатами фінансової діагностики. Якісні характеристики стану безпеки (небезпеки), їх бальна оцінка.

Вітчизняний і зарубіжний досвід діагностування економічної безпеки підприємства. Особливості методичних підходів українського Агентства з питань неплатоспроможності і банкрутства підприємств. Російська практика, методика

ФУДН. Z-рахунок Альтмана, різновиди моделей. «Крайка безпеки» за К. Друрі. Оцінка корпоративних ресурсів і визначення стану економічної безпеки.

Тема 6. Діагностика економічної культури підприємства

Економічна культура підприємства й особливості її діагностики. Поняття економічної культури, її складові. Експертний аналіз в оцінці внутрішнього інституціонального середовища підприємства. Виявлення проблем формальних і неформальних відносин, конфліктів. Особливості оцінки продуктивності творчої праці, цінності інтелектуальних продуктів.

Якісний аналіз методів та інструментарію планування, обліку і контролю на підприємстві. Оцінка рівня професіоналізму та кваліфікації провідних спеціалістів економічних служб підприємства, їхньої здатності до сприйняття та застосування нових знань. Оцінка системи управлінського обліку та її місця у прийнятті управлінських рішень. Оцінка контролю дій і контролю результатів.

Обґрунтованість управлінських рішень, їх оцінка. Способи оцінки відповідності діючої стратегії оптимальній. Оцінка методичної чіткості та рівня обґрунтованості інвестиційних проектів, бізнес-планів підприємства; програмні комп'ютерні продукти для оцінки. Система управління проектами, діагностика її ефективності.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Афанасьев М. В., Білоконенко Г. В. Економічна діагностика : навчально-методичний посібник. – Х. : ВД «Інжек», 2007. – 296 с.
2. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 215 с.
3. Вартанов О. В. Экономическая диагностика предприятий, учреждений и организаций. – М., 2001. – 77 с.
4. Глазов М. М. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебник для студентов вузов / М. М.Глазов; Балт. ин-т управ. – СПб. : Андреевский издательский дом, 2006 – 448 с.
5. Економіка підприємства : навч. посібник. / О. В.Ареф'єва, В. Г. Сахаєв, О. В. Ареф'єв та ін. – К. : Вид-во Європейського університету, 2003. – 237 с.
6. Костенко Т. Д., Підгора С. О., Рижиков В. С., Панков В. А., Герасимов А. А., Ровенська В. В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посіб. – К. : ЦУЛ, 2005. – 400 с.
7. Костенко Т. Д. Економічна діагностика : практикум. – К. : ЦУЛ, 2007. – 186 с.
8. Євдокимова Н. М., Кірієнко А. В. Економічна діагностика : навчально-методичний посібник. – К. : КНЕУ, 2005. – 110 с.
9. Немцов В. Д. Стратегічний менеджмент : навч. посібник / В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань. – К. : ЄКСОБ, 2004. – 560 с.
10. Швиданенко Г. О., Олексик О. І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія. – К. : КНЕУ, 2002. – 192 с.

Додаткова:

1. Авдашева С. Б., Розанова Н. М. Теория организации отраслевых рынков : учебник. – М. : ИЧП «Издательство Магистр», 2008. — 320 с.
2. Азоев Г. Л., Челенков А. П. Конкурентные преимущества фирмы. – М. : Новости, 2000. – 256 с.
3. Алексеев И. С. Внешнеэкономическая деятельность / И. С. Алексеев. – М. : Дашков, 2009. – 304 с.
4. Баринов В. А. Внешнеэкономическая деятельность / В. А. Баринов. – М. : Форум, 2009. – 192 с.
5. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник ; вид. 3-тє перероб та допов. – К. : Центр навч. літ., 2008. – 432 с.
6. Георгіаді Н. Г. Основи зовнішньоекономічної діяльності: теоретичні основи і при аспекти : навч.-метод. посіб. / Н. Г. Георгіаді. – Л. : Інтелект-Захід, 2006. – 260 с.
7. Дибб С. Практическое руководство по сегментированию рынка. С. Дибб,

- Л. Симкин. – СПб. : Питер, 2001. – 240 с.
8. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. / кол. авт. В. В. Козик, Л. А. Панкова, Я. С. Карп'як та ін. – К. : ЦНЛ, 2004. – 608 с.
 9. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є. Власик, О. О. Гетьман; За ред. д-ра екон. наук, проф. І. В. Багрової. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 580 с.
 10. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / М. І. Дідківський. – К. : Знання, 2006. – 462 с.
 11. Косік А. Ф., Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка : навч. посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 404 с.
 12. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : підручник / За ред. О. А. Кириченка. – К. : Знання, 2005. – 493 с.
 13. Перерва П. Г. Економіка і маркетинг виробничо-підприємницької діяльності : навчальний посібник / за ред. проф. Перерви П. Г., проф. Гаврись О. М., проф. Логорєлова М. І. – Харків : НТУ «ХГП», 2004. – 640 с.
 14. Портер М. Стратегія конкуренції : пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 2007. – 390 с.
 15. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.-практ. посібник для студентів економ, спец / О. М. Сумець, О. Є. Сомова, Є. Ф. Пеліхов. – К. : Професіонал, 2007. – 208 с.

Інформаційні ресурси:

Періодичні видання України з проблем бізнесу:

1. <http://www.banker.com.ua> – Банківські новини
2. <http://www.business.ua> – журнал «Бізнес»
3. <http://www.expert.ua> – журнал «Експерт-Україна»
4. <http://www.dsnews.com.ua> – газета «Деловая Столица»
5. <http://www.kommersant.ua> – газета «Коммерсант-Україна»
6. <http://www.companion.ua> – журнал «Компаньон»
7. <http://www.kontrakty.com.ua> – газета «Контракты»
8. <http://www.investgazeta.net> – «Українська інвестиційна газета»
9. <http://www.korrespondent.net> – Українська мережа новин «Korrespondent.net»

Офіційні сайти державних органів влади:

1. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1023-12> – Офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.stat.gov.ua> – Офіційний сайт Державного статистичного управління України
3. <http://www.biz-registr.com.ua/?ct=12> – Офіційний WWW-Регістр бізнес-сайтів України і зарубіжжя

4. <http://www.min.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету міністрів України
5. <http://www.zoda.gov.ua> – Офіційний сайт Запорізької облдержадміністрації
6. <http://www.zp.stat.gov.ua> – Офіційний сайт Запорізького обласного управління статистики

Корисні сайти з менеджменту:

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82>
2. <http://books.efaculty.kiev.ua/men/6/t3/2.html>
3. <http://economic.inl.com.ua/book/34/2294.html>
4. <http://www.readbookz.com/cat/10.html>
5. <http://www.management.com.ua/>
6. <http://www.cfin.ru/management/index.shtml>
7. <http://www.inform.od.ua/>
8. <http://www.management.web-standart.net/rubrics/issues/15/>
9. <http://www.examen.od.ua/osnovi/>
10. <http://www.finmarket.ru>
11. <http://www.oanda.com>
12. <http://www.dtki.com.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- усне опитування на практичних заняттях;
- тестування на практичних заняттях;
- поточні контрольні роботи на практичних заняттях;
- модульні контрольні роботи на практичних заняттях;
- підсумкове опитування студентів за тематикою змістових модулів.